

Oborové skupiny

číslo 16/zima 2017

NSK 2017

System ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání založený na Národní soustavě kvalifikací má za sebou prvních deset let fungování. To je vhodná příležitost zdůraznit (i pro členy odborných a oborových skupin), že si NSK za tu dobu určitě vydobyla své místo na slunci, a připomenout některé z řady významných funkcí. Kromě toho, že i přes setrvačnost vnímání vzdělávacích cest mezi námi žije více než 170 000 občanů, kterým již nový systém dalšího vzdělávání umožnil získat a ověřit jejich kvalifikaci.

První roky vývoje NSK byly do jisté míry pilotním ověřením nastavení a funkce systému na několika desítkách popsaných profesních kvalifikací. Vytvářený systém byl významně podpořen legislativními provazbami, zejména s živnostenským zákonem a formou ukončování rekvalifikačních vzdělávacích programů zkouškou z profesní kvalifikace. Tím byla do značné míry podpořena i kvalita dalšího vzdělávání poskytovaného ze státních prostředků. Systém dále doprovázelo provazování principů zákona o ověřování výsledků dalšího vzdělávání s některými dalšími zákony, které upravují oblast kvalifikací.

Významnější nárůst počtu zkoušek z profesní kvalifikace nastává od roku 2012. Trvale roste a v současné době má, jak již bylo uvedeno, osvědčení o profesní kvalifikaci více než 170 000 občanů. Nesporným faktem přitom zůstává skutečnost, že existuje řada profesních kvalifikací, u nichž dosud občané nevyužili možnosti získání osvědčení. Ačkoliv není počet držitelů osvědčení jediným a ani nejzásadnějším měřítkem úspěšnosti či smysluplnosti profesních kvalifikací, pro mnohé z nich jsou počty vyzkoušených určitě nižší, než jaký je jejich skutečný potenciál. Právě z tohoto důvodu je i v tomto, spíše bilančním, vydání Zpravodaje zařazen článek zaměřený na podporu procesů souvisejících s autorizací a zkoušením.

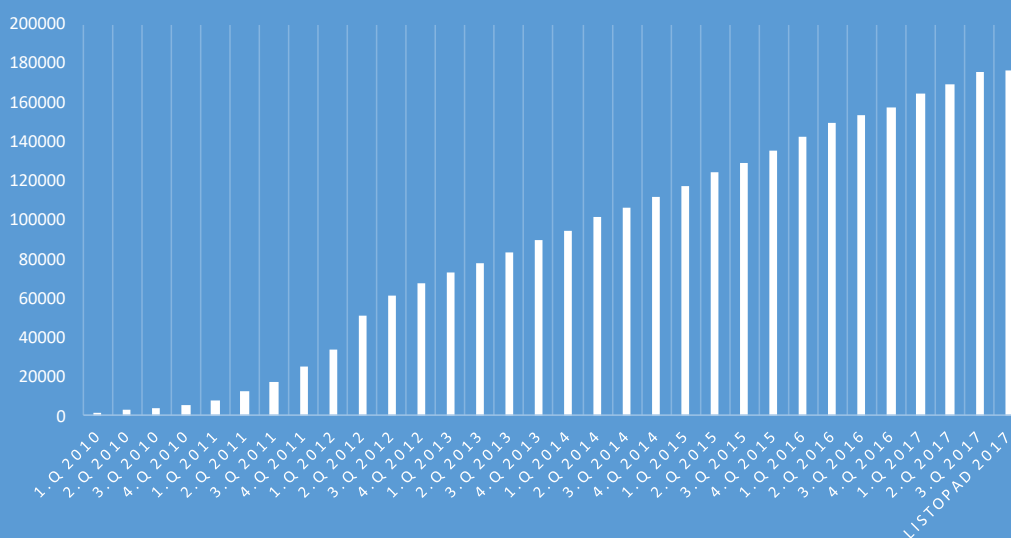
Je důležité zdůraznit, že původně byl celý systém ověřování a uznávání výsledků učení formulován s cílem umožnit občanům formální uznání jejich skutečných kompetencí, bez ohledu na způsob nabytí, samozřejmě v takové podobě a skladbě, která je aktuálně uplatnitelná na trhu práce. Zákon tak mj. nastavuje cestu k získání plnohodnotné kvalifikace pro tu „polovinu ekonomicky aktivního obyvatelstva“, která nepracuje v původně vystudovaném oboru nebo již se obor výrazně proměnil.

Zákon zároveň umožňuje získat profesní kvalifikaci způsobem, který respektuje možnosti a potřeby dospělých, tedy nenuť je ke školní docházce, k dosahování stupně vzdělání, ale přesto jim umožňuje získat takové kompetence (a nakonec i osvědčení o kvalifikaci), které jsou dostatečné pro výkon jednotlivých profesí.

Je však zřejmé, že využívání NSK jako nástroje pro změnu a zvýšení kvalifikace dospělých zdaleka nedosáhlo svých možností. V tomto smyslu je potenciál výrazně vyšší (zejména v době významných a rychlých změn technologií, a tedy i podob profesí a obsahu a skladeb kompetencí uplatnitelných na trhu práce) a jednotliví aktéři – občané, zaměstnavatelé, vzdělávatelé... se jej teprve musí postupně naučit plně využívat.

Jan Peška

POČET DRŽITELŮ OSVĚDČENÍ

Deset let vývoje NSK

V desetileté historii NSK je řada milníků, které dokumentují nejen dosavadní vývoj, ale i vytváření předpokladů pro jeho pokračování. Výběr těch nejvýznamnějších zmiňuje tento text.

Začátky NSK

Ta desetiletá historie je vlastně delší. Na úplném začátku, v roce 2004, bylo aktivní zapojení několika českých odborníků do aktivit tematické skupiny Vývoj a užití „kvalifikačních rámců“ jako prostředků změn a řízení kvalifikačních systémů v projektu organizace OECD. I díky tomu mohl být připraven systémový projekt NSK1 (Rozvoj Národní soustavy kvalifikací podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání), s cílem vytvářet otevřený prostor celoživotnímu učení a podpořit uznávání výsledků učení. Návrh i následný projekt NSK se stal páteří vládního dokumentu Strategie celoživotního učení ČR.

Registr i rámec kvalifikací

Prvním významným mezníkem tak mohl být již rok 2006, v němž byl schválen zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Tou dobou se již realizoval projekt NSK1, jehož součástí bylo i ověřování činnosti sektorových rad.

Zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání začal v plném rozsahu platit v roce 2007. Zhruba souběžně probíhala diskuse k návrhu deskriptorů kvalifikačních úrovní v NSK.

Od schválení deskriptorů MŠMT je NSK vytvářena nejen jako „veřejně přístupný registr všech úplných profesních kvalifikací a profesních kvalifikací“ v duchu zákona o ověřování, ale též jako „rámec odborných kvalifikací“, v němž jsou kvalifikace rozděleny do úrovní – zcela v duchu chápání rámců v Evropě, která zavádí národní rámce kvalifikací a přiřazuje kvalifikace v nich k rámci evropskému.

Klíčová role zaměstnavatelů

V roce 2009 byl zahájen projekt NSK2 (Rozvoj a implementace NSK). Hned na začátku velkého projektu byla zpracována další verze metodiky naplňování NSK a ve spolupráci s reprezentanty zaměstnavatelů byl připraven nový koncept modelu zapojování sektorových rad do procesů NSK.

I díky tomu, že naplňování a zavádění NSK probíhalo od počátku projektu v rozsahu předpokládaném projektem, mohla být bez problémů zpracována významná část Národní přířazovací zprávy České republiky, která byla v polovině roku 2011 předložena MŠMT a následně i vládě ČR (www.nuv.cz/eqf).

Novela zákona o uznávání

Rok 2012 přinesl novelu zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Dílčích změn byla řada, nejvíce se ale do povědomí všech dostala změna klíčového termínu dílčí kvalifikace. Nové označení profesní kvalifikace lépe zdůrazňuje plnohodnotnost a využitelnost kvalifikací popisovaných v NSK.

Pro mezinárodní srovnatelnost bylo důležité schválení postupu vytváření anglických verzí kvalifikačních standardů profesních kvalifikací. Díky tomu jsou dnes na anglickém portálu NSK k dispozici všechny schválené standardy v angličtině (www.narodnikvalifikace.cz).

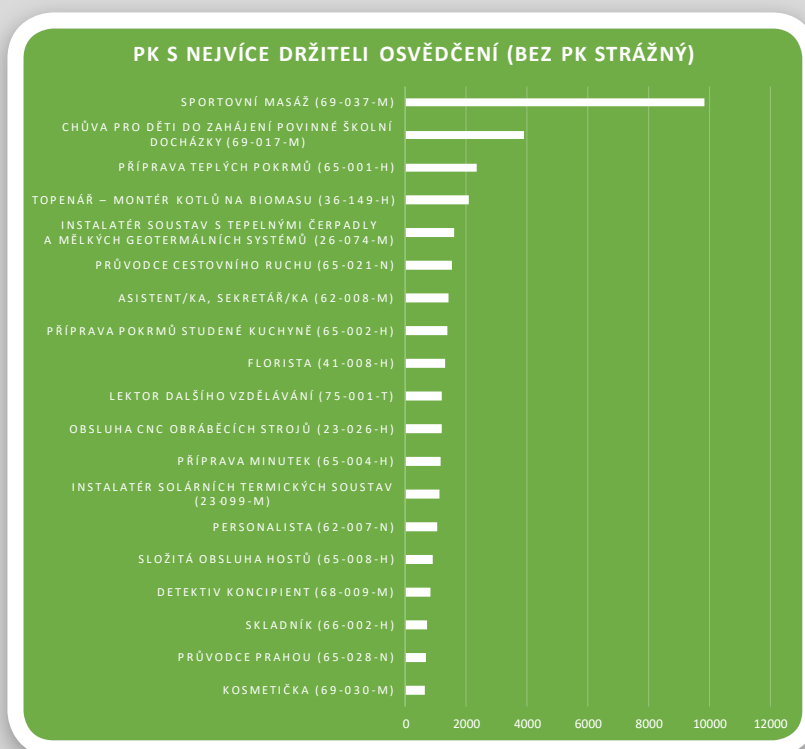
Konec projektu a současnost

V roce 2015 skončil projekt NSK2, jehož realizace umožnila významně urychlit a posunout vývoj vymezování a popisování odborných kvalifikací. Vše další už musí pokračovat plně v domácí režii.

S ohledem na význam NSK je nezbytné udržování její aktuality, kvality a spolehlivosti. To znamená provádění revizí a změn již existujících standardů a tvorbu menšího počtu nových standardů profesních kvalifikací v reakci na změny trhu práce či požadavky jednotlivých resortů související s vývojem legislativy.

Dobrou zprávou je, že dohodnutý model řešení počítající nejen s finančními prostředky MŠMT, ale i s podílem zaměstnavatelské sféry, funguje.

Zorka Husová

Na každém kroku NSK

Za deset let vývoje a implementace pronikla Národní soustava kvalifikací do mnoha oblastí a vesměs pozitivně ovlivňuje jejich vývoj. Dokládají to i následující příklady.

Ověřování a uznávání dovedností pro občany ČR	Vedle existujícího „školského systému“, který garantuje a zajišťuje počáteční vzdělávání, se díky NSK otevírají nové možnosti k získání kvalifikace, uznávané zaměstnavateli, cestou uznávání výsledků předchozího učení a dalšího vzdělávání. Funguje tak paralelní systém, jehož reálný potenciál a využitelnost – z hlediska držitelů státem garantovaného certifikátu o profesní kvalifikaci – je již srovnatelný s počtem absolventů oborů odborného vzdělávání v rámci počátečního vzdělávání. Jeho význam trvale roste a bude jistě dále narůstat.
Východisko pro celoživotní učení v ČR	Pro konkurenceschopnost ekonomiky jsou nejdůležitější lidské zdroje. Je žádoucí, aby na trh práce vstupovali lidé s kvalifikacemi, které odpovídají požadavkům zaměstnavatelů, a byli ve firmách co nejlépe uplatnitelní. Rychlý vývoj technologií, změny v dělbě práce, vývoj nových druhů zboží i služeb, globalizace a s ní související přesuny jednotlivých výrobních i celých odvětví mezi státy i kontinenty, vlivy nadcházející „čtvrté průmyslové revoluce“ – to vše způsobuje, že znalosti, dovednosti a způsobilosti, včetně výsledků učení získaných v počátečním vzdělávání, je třeba neustále rozvíjet a doplňovat.
Východisko pro počáteční vzdělávání v ČR	V současné době je každý obor vzdělání vymezen příslušným RVP pro celé období vzdělávání. To musí respektovat i školní vzdělávací programy. Zatímco RVP by měl být i nadále stabilnější dokument obsahující širší obecný odborný základ, flexibilní složku bude řešit propojení s NSK, která ze své podstaty pružněji reaguje na potřeby trhu práce i dynamiku změn technologií.
Platforma pro komunikaci zaměstnavatelů a vzdělavatelů	I na základě zahraničních zkušeností je naplňování NSK nastaveno tak, aby standardy profesních kvalifikací vznikaly v sektorových radách, v nichž jsou zástupci zaměstnavatelů, další reprezentanti jednotlivých odvětví a zástupci vzdělavatelů. Sektorové rady v návaznosti na Národní soustavu povolání a v souladu s požadavky trhu práce monitorují pokrytí příslušných odvětví profesními kvalifikacemi a navrhuji, jaké profesní kvalifikace by měly vznikat.
Podpora konkurenceschopnosti ekonomiky	Zaměstnavatelé mají zájem specifikovat prostřednictvím NSK aktuální kvalifikační požadavky trhu práce. Zároveň chtějí (pokud se ve firmě uchází o místo držitel osvědčení o profesní kvalifikaci) mít možnost porovnat toto osvědčení s aktuálně platnou verzí standardů profesní kvalifikace. Další rozvoj a aktuálnost NSK hraje neméně důležitou roli také pro personalisty, kteří na základě tohoto systému postavili firemní personální nebo vzdělávací systém či např. kompetenční modely.
Prostředek podpory mezinárodní srovnatelnosti kvalifikací	NSK je významnou součástí českého kvalifikačního systému. Přispívá k jeho transparentnosti a srozumitelnosti v evropském prostředí. Zejména v souvislosti s referenčním procesem, tedy s přiřazováním národního systému kvalifikací k úrovním EQF.
Příspěvek k plnění mezinárodních závazků ČR	NSK je důležitým českým nástrojem implementace Doporučení Rady ze dne 20. prosince 2012 o uznávání neformálního a informálního učení. Další rozvíjení NSK pomáhá plnit závazky ČR/MŠMT při plnění respektování cíle uvedeného doporučení.
Východisko pro významné systémové projekty MŠMT	Příkladem současného projektu, který využívá výsledky NSK, je projekt Modernizace odborného vzdělávání (MOV). Jeho obecným cílem je rozvoj kvality středního odborného vzdělávání tak, aby byla významně podpořena uplatnitelnost absolventů na trhu práce a schopnost celoživotního vzdělávání. Jednou z cest k dosažení uvedeného cíle je provazování kvalifikační struktury NSK s počátečním odborným vzděláváním, tedy propojování kvalifikací v NSK požadovaných trhem práce se specifickou (kvalifikační) částí školních vzdělávacích programů.

Uznávání kvalifikací získaných dalším vzděláním

Jedním z hlavních cílů systému ověřování a uznávání výsledků DV bylo vytvořit podmínky pro alternativní cestu, která umožní získat každému zájemci relevantní doklad o jeho kvalifikaci, ať už ji dosáhnul jakkoliv. Slůvko jakkoliv v sobě přitom skrývá všechny možnosti a způsoby, zvl. ty, které jsou spojeny s postupy neformálního a informálního vzdělávání. Vzdělávací cesty mohou tedy být zcela libovolné, podstatné a ověřované jsou „pouze“ jejich výsledky. Jestliže odpovídají požadavkům stanoveným pro tu kterou profesní kvalifikaci jejím kvalifikačním standardem, což se zjistí zkouškou vykonanou v souladu s hodnotícím standardem dané kvalifikace, získá její absolvent certifikát, který má stejně jako certifikáty z prostředí formálního vzdělávání platnost veřejné listiny a je průkazný ve všech relevantních situacích.

Autorizovaná osoba

Právo organizovat zkoušky a vystavovat jejich úspěšným absolventům doklady o získání příslušné profesní kvalifikace mají tzv. autorizované osoby. Jde o fyzické nebo právnické osoby, které splňují požadavky zákona 179/2006 Sb. a standardu dané profesní kvalifikace. Toto právo jim správním rozhodnutím přiznávají tzv. autorizující orgány, tedy příslušná ministerstva, na dobu pěti let. Součástí práv autorizované osoby je i právo inkasovat od žadatelů o zkoušku finanční úhradu za její vykonání. Výši úhrady stanovuje sama autorizovaná osoba v závislosti na celkových nákladech vynaložených na přípravu a realizaci zkušebního procesu.

Je zřejmé, že na kvalitě autorizovaných osob a jimi vedených zkoušek přímo závisí kvalita celého systému ověřování a uznávání výsledků DV.

Autorizace

Nutnou podmínkou autorizace je existující standard té profesní kvalifikace, o kterou má potenciální autorizovaná osoba zájem. Všechny v současnosti platné standardy profesních kvalifikací jsou zveřejněny na stránkách Národní soustavy kvalifikací (www.narodnikvalifikace.cz). V sekci pro autorizované osoby tam lze najít nejen informace o tom, jak se stát autorizovanou osobou; lze tam rovněž soukromě absolvovat základní kurz a seznámit se s právy a povinnostmi autorizovaných osob.

Současný stav

V současné době působí v ČR více než 1 350 autorizovaných osob, které jsou držitelé více než 4 000 autorizací (jedna AOs může být oprávněna zkoušet zájemce o různé kvalifikace). Nejvíce AOs spadá do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu – 323, následují Ministerstvo vnitra se 232 a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se 216 AOs. Přesto to nestačí. NSK registruje 596 profesních kvalifikací, které dosud nemají jedinou autorizovanou osobu a u nichž případní zájemci dosud nemohou získat potřebný kvalifikační doklad. Přitom jde o kvalifikace, o které by měl být na trhu práce zájem – vytvářeli je totiž zástupci zaměstnavatelů, kteří dobře znají situaci ve svých oborech. Zdá se, že tady má systém ověřování a uznávání dalšího vzdělávání vnitřní rezervy, které bude třeba odhalit a vzniklou situaci napravit.

Autorizované osoby z řad vzdělavatelů

Hrubým odhadem lze říci, že více než dvě třetiny aktuálně působících AOs vzešly z řad vzdělavatelů. Má to svou logiku zejména v případech, kdy jde o vzdělávací instituce počátečního vzdělávání, které rozšířily nebo hodlají rozšířit okruh svého působení i do prostředí dalšího vzdělávání. Aniž by musely svou situaci výrazněji personálně a materiálně posilovat, splňují většinu nároků podmiňujících udělení autorizace. V řadě případů má takové rozhodnutí příznivý dopad jak na růst prestiže vzdělávací instituce, tak na výši jejich příjmů.

Vladimír Voznička

